

Säkerhet på vems villkor?

En analys av Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet

i EU:s och NATO:s säkerhetsstrategier

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

In order to realize the purpose of the UN Resolution 1325 on women, peace and security, the international community needs to incorporate gender awareness in their security context. The aim of this study has been to analyze the security strategies of EU and NATO from a realistic, liberal and feminist point of view in order to see whether they have fulfilled this mission. The analysis is constructed upon the dimensions *1) security from what? 2) safety for whom? 3) how will peace and security be created?* Although the degree varies, the conclusion is that both EU and NATO are characterized by an idea of a common European community to be secured by a combination of military and liberal means. The ideas in Resolution 1325 are virtually absent and neither EU nor NATO seems to have understood its purpose of a gender perspective as a strategy to eliminate the occurrence of war and conflict.

Nyckelord: Resolution 1325, EU, NATO, säkerhetsstrategi, genusperspektiv
Antal ord: 10 662

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Problemformulering.....	3
1.2 Syfte och frågeställning.....	3
1.3 Avgränsning.....	4
2. Metod och material	6
2.1 Val av material.....	6
2.2 Idéanalys.....	7
3. Bakgrund	9
3.1 EU.....	9
3.2 NATO.....	9
3.3 Genusperspektiv som strategi för fred och säkerhet.....	10
4. Teoretiskt ramverk	11
4.1 Val av teori.....	11
4.2 Realistisk säkerhet.....	12
4.3 Liberal säkerhet.....	13
4.4 Feministisk säkerhet.....	15
4.5 Analysschema.....	17
5. Empirisk analys	18
5.1 Säkerhet från vad?.....	18
5.2 Säkerhet för vem?.....	22
5.3 Hur ska fred och säkerhet skapas?.....	26
5.4 Sammanfattning.....	31
6. Slutdiskussion	32
7. Referenser	34

1. Inledning

"All people want to live in an environment where they can feel safe, in an environment free from threats. But, when it comes down to the definition of security, it becomes more complicated. What does security mean and what are the most severe security threats today? Whose security are we talking about, and how can we guarantee security in the world today?"

(Hagström, Lagercrantz, 2007:4)

Säkerhet är ett föränderligt och komplext tillstånd som i högsta grad är subjektivt. Den individuella uppfattningen och den internationella politiken är därför inte alltid samstämmig, utan det existerar en viss diskrepans mellan synen på vad som utgör ett hot, vem som ska skyddas och hur detta ska göras. Dagens globala och gränslösa utmaningar har visserligen öppnat upp för förändring; numera relateras säkerhet inte endast till väpnade attacker mot det statliga territoriet, utan det är ett fenomen som även inkluderar icke-militära tillstånd i samhället (Baylis, 2002:310f).

Fortfarande tenderar dock säkerhetspolitiken att avgränsas främst till statliga relationer utan att se till den inhemska situationen (Rönblom, Eduards, 2008:35). Frågor som rör terrorism, kärnvapen och organiserad brottslighet diskuteras frekvent på den internationella arenan, till skillnad från debatten om den enskilda individens rättighet att leva en vardag fri från fattigdom och förtryck. Inte minst är detta påtagligt vad gäller säkerhet för kvinnor, en grupp som länge marginaliserats på samtliga samhällsnivåer och områden av freds- och konflikttransformation.

Den 31 oktober år 2000 inträffade dock ett historiskt ögonblick; Förenta Nationernas (FN) Säkerhetsråd antog Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Syftet med en feministisk agenda var att belysa hur utsikten för fred och säkerhet främjas av ett genusperspektiv i säkerhetskontexten. Det internationella samfundet uppmanas därmed att ta hänsyn till kvinnors behov, erfarenheter och synsätt i konflikter; att motverka sexuellt och genusrelaterat våld och diskriminering; samt att öka kvinnlig representation i freds- och konfliktaktiviteter såväl som i nationell och internationell beslutsfattning (FN, 2000). Internationella aktörer såsom den Europeiska Unionen (EU) och Nordatlantiska Försvarsorganisationen (NATO) har därför ett principiellt viktigt uppdrag att införliva genusmedvetenhet i sina säkerhetsdoktriner.

1.1 Problemformulering

Resolution 1325 är den första av fem efterföljande resolutioner som idag existerar på den internationella "Women, Peace and Security"-agendan¹. Behovet av att belysa kvinnor som aktörer hade länge engagerat civilsamhället, men det formella erkännandet av FN symboliserar en feministisk revolution; för första gången på internationell nivå skildrades kvinnors situation under konflikt som ett säkerhetsproblem och deras roll i att främja hållbar fred och säkerhet lyftes fram (Willett, 2010:149). Om idéerna integrerats skulle kvinnor och genusperspektivet idag vara en naturlig del av säkerhetspolitiken. Men fortfarande femton år senare utgör kvinnor majoriteten av offren och flyktingarna i väpnade konflikter, utsätts dagligen för strukturellt våld och förtryck samtidigt som de fortsätter att underprioriteras på den politiskt strategiska arenan (Hagström, Lagergrantz, 2007:8). Trots en viss förändring verkar den traditionella synen på säkerhet kvarstå och förståelsen över jämställdhetsintegrering och genusperspektiv i säkerhetspolitiken vara begränsad – vilket motverkar utsikten för att skapa internationell fred och säkerhet (Kronsell, 2012:5).

1.2 Syfte och frågeställning

Mitt intresse handlar om i vilken utsträckning idéerna i Resolution 1325 framkommer i relation till andra synsätt i säkerhetspolitiska strategier. Syftet i denna studie är därför att analysera EU:s och NATO:s säkerhetsstrategier utifrån ett realistiskt, liberalt och feministiskt perspektiv som mäts av följande dimensioner; 1) *säkerhet från vad?* 2) *säkerhet för vem?* 3) *hur ska fred och säkerhet skapas?*

Frågeställningarna som kommer att vägleda mig i processen är följande;

- *Vilken säkerhetssyn återspeglas i EU:s och NATO:s säkerhetsstrategier?*
Följaktligen;
- *Vad innebär detta för förverkligandet av Resolution 1325?*

Utifrån organisationernas uppfattning om vilka hot som uppges, vem som ska skyddas och hur detta ska göras är syftet således att spåra vilket perspektiv som vägleder strategierna för fred och säkerhet och vilken implikation detta har för uppfyllandet av Resolution 1325.

---

¹ FN Säkerhetsråd Resolution 1820 (2008), 1882 (2009), 1888 (2009) samt 1889 (2009)

1.2 Avgränsning

Forskningen om EU, NATO och Resolution 1325 är bred och ett par avgränsningar har därför varit nödvändiga att göra. Först vill jag förklara att jag inte har som syfte att redogöra för den faktiska implementeringen i organisationernas krishanteringar eller fredsbevarande uppdrag. Endast resolutionens inflytande i deras strategier kommer att analyseras. Jag finner avgränsningen relevant eftersom dessa dokument har en avgörande betydelse för hur samtliga aktiviteter utförs. Vidare vill jag belysa att studien likställer idéerna i Resolution 1325 som feministiska. Det feministiska perspektivet har länge undgått inom studier av internationella relationer men ligger till grund för resolutionens uppkomst och har därför fått större uppmärksamhet efter dess antagande (Rönblom, Eduards, 2008:36).

En ambition för mig är således att understödja den feministiska forskningen och jag vill därför göra läsaren uppmärksam på att denna teori har en given plats i min undersökning. Det feministiska perspektivet kommer att figurera både som ett instrument för att skapa förståelse över resolutionens innebörd, men också som ett av tre perspektiv i analysen. Som Rönblom och Eduards (2008) påpekar i "Genusperspektiv på statsvetenskap" syftar den feministiska kunskapen till att belysa hur en mer "rättvis, demokratisk och kvinnovänlig världsordning skulle kunna se ut" (s.37). Slutdiskussionen kommer därför även att ha en normativ anspelning om vilken funktion Resolution 1325 uppfyller.

I denna studie kommer jag vidare att behandla EU och NATO som två självständiga aktörer med ett gemensamt politiskt mål om internationell fred och säkerhet. Denna utgångspunkt är inte helt given; EU kan betraktas både som en sammanhållen mellanstatlig organisation eller som en sammankomst av stater med olika karaktärer (Rönblom, Eduards, 2008:38). Då jag riktar in mig på EU:s strategi som befinner sig inom unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) och ska utgöra medlemsstaternas förenade policy (Lissabon-fördraget, 2009) finner jag det dock lämpligt att se EU som en enhetlig aktör. Vidare är NATO en frivillig sammanslutning där stater genom sitt medlemskap bekänner sig att följa alliansens politik och uppdrag (NATO-treaty, 1949).

Jag anser att EU och NATO utgör två lämpliga och jämförbara analysenheter för mitt syfte. De har en likartad värdegrund baserad på FN-stadgan², en del gemensamma medlemsstater samt liknande uppdrag om krishantering, stabilitet och fredsbyggnad (Ojanen, 2010:339). EU är dock en politisk union och NATO en försvarsallians vilket innebär

---

² Avseende respekt för mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan män och kvinnor, nationell suveränitet samt fredliga internationella relationer och konfliktlösningar i syfte att bevara internationell fred och säkerhet

att de har skiljd intern dynamik och således inte behöver ha antagit samma uppfattning om fred och säkerhet. Som Hanna Ojanen (2010) visar i sin analys av interorganisationella relationer är den säkerhetspolitiska utvecklingen dock synlig hos båda aktörer som upprättat nya policyer, inkorporerat en agenda för fred samt ökat sitt samarbete (s.340). Jag anser det därför relevant att undersöka huruvida feminismen har influerat förändringen i dessa politiska strategier, eller om det snarare är andra perspektiv som framkommer.

2. Metod och material

Detta avsnitt introducerar uppsatsens uppbyggnad genom att presentera metod och material samt att förklara relevansen och validiteten av dessa metodologiska val.

2.1 Val av material

Som primärmaterial används;

- FN:s Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet³ (2000)
- EU:s säkerhetsstrategi "Ett säkert Europa i en bättre värld"⁴ (2003)
- EU:s rapport om genomförandet av säkerhetsstrategin, "Att skapa säkerhet i en värld i förändring"⁵ (2008)
- NATO:s säkerhetsstrategi "Strategic Concept"⁶ (2010)

EU:s rapport ersätter inte säkerhetsstrategin utan utgör endast ett komplement som fastställer att säkerhetsstrategins mål och värderingar fortfarande är fullkomligt relevanta och heltäckande (Rapport, 2008:3). Jag inkluderar båda dessa dokument för att se om hotanalysen har förändrats under de fem år som skiljer dem åt. Detta för att skapa en så allomfattande bild av EU:s säkerhetssyn som möjligt.

Både EU och NATO har upprättat ett omfattande institutionellt arbete med Resolution 1325. Inom ramen för min uppsats är det dock inte möjligt att granska samtliga närmre. Baserat på utgångspunkten att de normer och regler som institutioner är uppbyggda av även reflekteras i deras politik (Kronsell, 2012:9) bör EU:s och NATO:s principer dock återfinnas i deras strategier. Jag kommer därför att visa en ytterst övergripande bild av relevanta delar från deras grundfördrag och genuspolicy för att se om de interna förpliktelserna återspeglas externt. Detta material hämtas från respektive organisations officiella hemsida.

Jag anser att säkerhetsstrategierna beskriver EU:s och NATO:s "faktiska" uppfattning av säkerhet och visar vart i detta politiska område de vill stå. Förutom att strategierna ska återspegla aktörernas mål, åsikter och intressen beror mitt val av material

---

³ UN. Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security. S/RES/1325 (2000)

⁴ EU. Ett säkert Europa i en bättre värld. En europeisk säkerhetsstrategi (2003)

⁵ EU. Rapport om genomförandet av EU:s säkerhetsstrategi. Att skapa säkerhet i en värld i förändring (2008)

⁶ NATO. Strategic Concept. Active engagement, modern defence (2010)

även på att Resolution 1325 kräver införlivning på operativ och verkställande nivå – inte endast på ett institutionellt plan. Jag är också av uppfattningen att EU och NATO som globala aktörer för fred och säkerhet är högst väsentliga för förverkligandet av resolutionen.

För att öka förståelsen över vad resolutionen innebär, och kopplingen till feminism, har jag även använt mig av tidigare forskning inom detta område; såsom Susan Willetts (2010) forskning om Resolution 1325; FN:s enhet för jämställdhet och genus; samt en rapport om samarbete och säkerhet från kvinnoorganisationen "Women's International League for Peace and Freedom" (2007). Syftet med val av material är att ge en konkret bild över synen på säkerhet i EU:s och NATO:s säkerhetsstrategier för att därigenom se vad detta innebär för förverkligandet av Resolution 1325.

2.2 Idéanalys

Uppbyggnaden i denna undersökning grundar sig på en kvalitativ textanalys i form av en idéanalys. Hur idéanalysen gestaltas beror på syfte, frågeställning och analysteknik men det övergripande syftet är en systematisk studie av politiska budskap (Beckman, 2010:11). Den tolkningsmetod som jag har valt att tillämpa är beskrivande (Beckman, 2005:14) och idécentrerad (ibid:17). En sådan sätter idéerna i centrum och ägnar sig åt att redogöra för samt analysera innebörden av dessa. Syftet med min studie är att precisera klarhet i vad som uttrycks i EU:s och NATO:s strategier samt att analysera det underliggande budskapet (ibid:50). För att uppnå detta är jag i behov av att rekonstruera vilka idéer om fred och säkerhet som materialet uttrycker och sätta dessa i relation till mina teorier – därmed finner jag idéanalysen som ett lämpligt val.

För att hantera mitt material på ett vetenskapligt sätt är det också nödvändigt med en analysteknik (Beckman, 2005:10). Jag har valt att tillämpa en begreppsanalys (ibid:31) för att beskriva och diskutera olika teoretiska definitioner av begreppen fred och säkerhet och därefter analysera vilken uppfattning som urskiljs i EU:s och NATO:s strategier. Som analysverktyg för att göra distinktioner och kategorisera mitt material används dimensioner. Detta redskap syftar till att tydliggöra olika förgreningar av samma idé, vilket jag finner väldigt lämpligt för mitt syfte (Borgström, Boréus, 2012:179). Jag utgår från följande tre dimensioner;

1. Säkerhet från vad?

Vilka hot och utmaningar identifieras?

2. *Säkerhet för vem?*

Vem eller vad utgör det referensobjekt som ska skyddas?

3. *Hur ska fred och säkerhet skapas?*

Med vilka medel och metoder ska säkerhetshoten bekämpas och fred nås?

Utifrån dessa dimensioner skapas ett analyschema för en realistisk, liberalistisk och feministisk syn på fred och säkerhet. Detta ramverk används för att tolka vilka teoretiska tankar som strategierna återspeglar. Därefter sammanfattas resultatet för att diskutera strategiernas implikationer för förverkligandet av Resolution 1325.

3. Bakgrund

I detta avsnitt ges en kort introduktion till de valda analysenheternas strategier, fördrag och övergripande åtagande av Resolution 1325. Därefter operationaliseras genusperspektivet som en strategi för fred och säkerhet i syfte att skapa en inledande förståelse av vad detta innebär.

3.1 EU

År 2003 antogs EU:s nuvarande säkerhetsstrategi "Ett säkert Europa i en bättre värld" (ESS) och fem år senare utkom en rapport om dess genomförande; "Att skapa säkerhet i en värld i förändring" (Rapport). Mellan dessa undertecknades Lissabonfördraget som fastställer unionens grundvärderingar, intressen, mål och syften vilka kan sammanfattas av "human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities" (Lissabonfördraget, 2009). EU:s inställning för jämställdhet och kvinnors rättigheter är explicit synligt i artikel 3.5, 6 samt 21 (ibid) och EU nämner att genuspolicy ska inkluderas i alla faser av dess internationella uppdrag (EU, 2008). Inom institutionen finns ett flertal dokument och yttranden som hänvisar till Resolution 1325⁷. Efter Lissabonfördragets ikraftträdande har EU effektiviserats, rustats upp och blivit en global aktör för fred och säkerhet. Säkerhetsstrategin är inte bindande men utgör det centrala dokument som ska vägleda medlemsstaterna utifrån unionens gemensamma intressen och värderingar (Lissabon-fördraget, 2009).

3.2 NATO

Som en nordatlantisk och europeisk försvarsallians är NATO:s uppdrag att garantera medlemmarna frihet och säkerhet (NATO-treaty, 1949). Säkerhetsstrategin "Strategic Concept" antogs på Lissabon-toppmötet år 2010 i enlighet med NATO:s grundfördrag, FN-stadgan och internationell rätt i syfte att utöka alliansens militära operationer och krishantering med en fredsbyggande agenda (Strategic Concept, 2010). I förhandlingarna till denna upptog jämställdhetsintegrering en del av agendan och NATO enades om att anta en handlingsplan⁸ för att implementera Resolution 1325 och genuspolicy i alla uppdrag. Vidare

---

⁷ Exempelvis: "Comprehensive Approach to the EU Implementation of UNSCR 1325 and 1820 on Women, Peace and Security"; "Implementation of UNSCR 1325 as reinforced by 1820 in the context of ESDP"; "Indicators for the Comprehensive approach to the EU implementation of UNSCR 1325 an 1820 on women, peace and security"

⁸ "NATO Action Plan to mainstream UNSCR 1325 and related Resolutions" som uppdateras vartannat år

välkomnades resolutionens tioårsjubileum och det belystes att man tagit signifikanta steg för att förverkliga dess bestämmelser (NATO, 2010).

På institutionell nivå finns bl.a. ett kontor för genusperspektiv⁹, en kommitté¹⁰ som ska vägleda detta arbete, en särskilt representant för kvinnor, fred och säkerhet¹¹, samt ett omfattande antal genusrelaterade dokument. NATO har en grundlig genuspolicy som syftar till att försäkra ”kvinnors deltagande i konfliktförebyggande, hantering och lösning; kvinnors deltagande i fredsbyggande; skydda kvinnors och flickors rättigheter; samt att förebygga sexualiserat och könsrelaterat våld” (NATO, 2014).

3.3 Genusperspektiv som strategi för fred och säkerhet

Fred och säkerhet går inte att likställas, men de utgör delar av varandra; för att uppnå fred måste först säkerhet skapas. En strategi kan därmed ses som en pragmatisk och praktisk verksamhet som integrerar olika metoder och aspekter för att verkställa ett politiskt mål (Baylis, 2002:3). I Resolution 1325 utgör genusperspektivet en strategi för att nå målet om internationell fred och säkerhet (S/RES/1325(2000)). FN:s Ekonomiska och Sociala Råd, ett av FN:s huvudorgan, definierar integration av genus (ECOSOC, 1997) som;

“The process of assessing the implications for women and men of any planned action, including legislation, policies or programmes in all areas and at all levels. It is a strategy for making women’s as well as men’s concerns and experiences an integral dimension of design, implementation, monitoring and evaluation of policies and programmes in all political, economic and societal spheres so that women and men benefit equally and inequality is not perpetuated. The ultimate goal is to achieve gender equality”

FN:s generalsekreterare har belyst att alla aspekter, delar och nivåer i konflikthantering och fredsbyggnad ska uppmärksamma genus (FN, 2000). Vidare förklarar FN:s enhet för jämställdhet och genus att Resolution 1325 kräver att ett genusperspektiv införlivas i *samtliga* faser av freds- och säkerhetsaktiviteter vilket innebär i allt från analyser, policyer och strategier till planering, utbildning och verkställandet av operationer (UNIFEM, 2005). I teoriavsnittet vidareutvecklas genusperspektivet som en strategi för fred och säkerhet utifrån det feministiska perspektivet.

---

⁹ ”NATO Office on Gender Perspectives”

¹⁰ ”NATO Committee on Gender Perspectives”

4. Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt diskuteras begreppen fred och säkerhet utifrån aspekterna 1) säkerhet från vad? 2) säkerhet för vem? 3) hur ska fred och säkerhet skapas? Detta kommer att skapa ett analyschema med ett realistiskt, liberalt och feministiskt perspektiv som används för att analysera synen på säkerhet i EU:s och NATO:s strategier i syfte att se vad detta innebär för Resolution 1325.

4.1 Val av teorier

Richmond (2008) förklarar att vi bör sätta olika teorier i relation till varandra för att förstå hur en aktörs perception av säkerhet har politiska konsekvenser. Den definition av säkerhet som EU och NATO har antagit ger form åt deras strategier och vilka hot som är betydelsefulla nog att inkludera i denna politik. I syfte att fånga in olika dimensioner av teoretiska idéer i materialet utgår denna studie från en snäv realistisk, en bredare liberalistisk samt en djup feministisk definition. Jag är medveten om att detta inte är några enhetliga teorier men har i samtliga valt att utgå från de centrala grundantagandena i relation till mina dimensioner. Detta för att öka möjligheten att fånga in olika teoretiska tendenser.

Valet av teorier är baserat på att skapa en bred bild av olika sätt att tänka på och implementera säkerhet och därigenom visa hur detta har implikationer för förverkligandet av Resolution 1325. För att belysa den säkerhetspolitiska utvecklingen är det väsentligt att först redogöra för de centrala elementen i realism; det paradigm som länge dominerat internationella relationer och som framkommer trots förändring (Sheehan, 2005:8). Realism är också nödvändigt för att förstå den feministiska utgångspunkten och kritiken (ibid:117), som av naturliga skäl utgör ett av perspektiven. Dessa idéer representerar det bakomliggande syftet med Resolution 1325 och ligger till grund för dess uppkomst (Willett, 2010:149). Att inkludera feminism syftar därmed även till att skapa förståelse över genusperspektivet som en strategi för fred och säkerhet. Vidare har liberalism haft stort inflytande på västvärlden (Hough, 2010:15) och befinner sig mellan realism och feminism. Eftersom att EU och NATO är västerländska organisationer bör somliga av dessa normer återfinnas i deras strategier. Jag anser att teorierna tillsammans har potential att beskriva aktörernas syn på fred och säkerhet.

---

¹¹ ”The Secretary General’s Special Representative for Women, Peace and Security”

4.2 Realistisk säkerhet

I centrum för den realistiska analysen står den suveräna staten vars primära intresse är att skydda sitt territorium i syfte att säkra sin fortsatta existens. Realister har en pessimistisk syn på mänskligheten och kan därför inte lita på andra staters intentioner; risken för dominans, intervention, attack eller ockupation går aldrig helt gå att förutspå. Därför gör varje stat bäst i att prioritera sitt egenintresse. Det internationella systemet kan därmed sägas vara ett anarkiskt självhjälpsystem – risken för krig är ständigt närvarande och politik handlar främst om överlevnad. Därför finns heller ingen tro på en normativ överstatlighet eller internationella lagar för att skapa en universell välfärd. Som bäst karakteriserar ett tillstånd av fred en avsaknad av öppet våld och krig – men aldrig en total frånvaro av hot. Realister har således en negativ syn på fred; det är ett tillstånd med begränsad möjlighet att nås som upprätthålls av en jämn och stabil maktbalans (Richmond, 2008:40-41).

Politik är således ett nollsummespel där säkerhet för någon implicit innebär osäkerhet för en annan. Endast genom att bli en maktfull aktör är det möjligt att trygga sin egen överlevnad, vilket innebär att stater ständigt försöker hävda sig mot varandra. Inte sällan resulterar detta i en militär kapprustning som, för att inte resultera i krig, kräver någon form av avskräckning. Det effektivaste medlet för att minimera hotbilden är därmed att öka sin maktställning, vilket görs med ett starkt försvar som tros minska risken att utsättas för andra staters våld samt öka chansen att influera utvecklingen och därigenom gynna sin egennyttan (Richmond, 2008:44:51). Därför finns en klar distinktion mellan "high" och "low politics"; det militära försvaret är statens främsta prioritering. Områden såsom hälsa och välfärd tillhör den inhemska domänen och bör hållas isär från säkerhetspolitiken (Hough, 2010:3).

Som rationella aktörer försöker stater därför att skydda mot hot genom att rusta för krig. Andra instrument erkänns, men de är underprioriterade och används endast om det anses rationellt i sammanhanget. Samarbete uppstår därför endast som ett tillfälligt praktiskt medel i syfte att gynna statens intresse, ofta i form av allianser under osäkerhet (Richmond, 2008:19). Statens våldkapacitet är därför beroende av ekonomisk investering, varför dessa områden delvis är överlappande. Ekonomisk säkerhet möjliggör rationella och kostnadseffektiva beslut som ökar statens styrka och kapacitet (Sheehan, 2005:13).

Realister delar visserligen uppfattningen om staten som säkerhetsgarant vars uppgift är att skydda medborgarna, men menar att individens säkerhet är sammanbunden med statens. Som en idealistisk mänsklig gemenskap av okränkbar auktoritet är staten den aktör med störst potential att garantera medborgarna säkerhet, därmed blir den också

säkerhetspolitikens primära referensobjekt. För att upprätthålla sitt ansvar måste staten investera i det område med störst kapacitet att erbjuda skydd; det militära. Med ett starkt försvar reduceras risken att utsättas för framtida hot vilket skapar en säker stat som i sin tur även innebär säkra medborgare (Richmond, 2008:51-52).

Säkerhet från vad?

Militärt våld från andra stater

Säkerhet för vem?

Staten och det internationella systemets stabilitet

Hur ska fred och säkerhet skapas?

Genom upprustning, avskräckning och militära medel – men även med andra instrument om detta anses rationellt och gynna det nationella egenintresset

4.3 Liberal säkerhet

Enligt den liberala logiken är ett samhälle en gemensam sammanslutning av fria individer som tillsammans skapat inhemska regler och demokratisk styrning i syfte att bli garanterade skydd, välstånd samt fri- och rättigheter. Individens suveränitet är högre prioriterad än statens. Som ansvarig för detta område är statens ansvar att fortsätta respektera individens självständighet genom att upprätthålla goda politiska, sociala och ekonomiska förhållanden (Newbrander, 2012:34). Grundtanken i den liberala teorin är att demokratiska samhällen med rättsstatliga villkor, "gott styre", främjande av mänskliga rättigheter och marknadsekonomi tenderar att vara mer fredliga än illiberala samhällen i både nationella och internationella angelägenheter (Lemey-Héberg, 2014:1).

Därför krävs inte endast en avsaknad av krig, utan även stater uppbyggda av demokratiska institutioner, välfärd samt rättsstatliga och moraliska villkor. Detta är okränkbara värden som gäller överallt och ska utgöra basen av alla institutioner och anordningar. Stater som utgår från dessa principer har potential att tillsammans skapa en demokratisk fred där liberala stater inte krigar med varandra (Richmond, 2008:33).

Hur och varför upprätthålls ett sådant tillstånd? Liberaler menar att stater som delar gemensamma normer, regler och byggstenar får en kollektiv identitet som ett enhetligt *säkerhetssamhälle* och därigenom förkastar krig som ett säkerhetspolitiskt medel mot varandra. Till skillnad från realister finns en tro att människor i grund och botten är goda.

Med ett ömsesidigt intresse av att leva fredligt finns därmed en vilja av att samarbeta, interagera och skapa goda relationer vilket reducerar möjligheten för krig (Lucarelli, 2002:12-13). Faktorer som möjliggör detta tros vara en hög korrelation av gemensamma värden såsom demokrati, rättstatsprincipen, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi vilket skapar en känsla av ömsesidigt ansvar och tillhörighet (Sheehan, 2005:31).

Genom att förflytta dessa politiska, ekonomiska och sociala villkor till en överstatlig nivå med internationell reglering är det även möjligt att nå ett globalt fredligt säkerhetssamhälle som skyddar liberala stater från externa faror (Lucarelli, 2002:15). Fred och säkerhet upprätthålls därmed genom ett gemensamt reglerat moraliskt ramverk som vägleder staters interagering, handelsutbyte och skapar en universell, funktionell och organiserad värld (Richmond, 2008:9). Syftet med säkerhetspolitiken är därför att främja ett harmoniskt och gemensamt säkerhetssamhälle, "a world community living together in peace", genom att expandera den liberala gemenskapen och institutionalisera stater in i den demokratiska freden (Sheehan, 2005:26).

Utifrån premissen att det existerar universella värden finns en misstro gentemot aktörer som inte utgår från dessa principer. Instabila samhällen med brist på demokrati, välfärd, mänskliga rättigheter och interaktion med andra aktörer ses därmed som potentiella hot eftersom att de urholkar den grund som bygger ett stabilt system (Newbrander, 2012:38). Statens enda uppgift är att skydda individen genom att erbjuda ett "gott" samhälle. Skulle detta misslyckas går den suveräna auktoriteten förlorad; våldsbruk gentemot dessa stater anses berättigat (Newbrander, 2012:37). För att främja internationell fred och säkerhet är dessa stater i behov av "a transformation brought about by economic and social progress" (Richmond, 2008:26).

Säkerhet från vad?

Samtliga aktörer som inte är uppbyggda av eller utgår från liberala normer, principer och värden eller som inte använder liberala metoder

Säkerhet för vem?

Det gemensamma (liberala) samhället, individen och staten

Hur ska fred och säkerhet skapas?

Genom att expandera den liberala gemenskapen och inrätta demokrati, genom samarbete, överstatlighet och spridning av universella värden samt att bekämpa de aktörer som hotar detta liberala fredsbyggande

4.4 Feministisk säkerhet

Utgångspunkten i feminismen är en kritik gentemot traditionella synsätts upprätthållande av det internationella som en maskulin domän. Kvinnor som analysobjekt med en uppfattning om säkerhet som skiljer sig från mäns är något som förbisetts i säkerhetspolitiken. Istället har den politiska referensramen nästan uteslutande baserats på mäns synsätt och erfarenheter; det manliga perspektivet har ansetts representerbart för hela mänsklighetens syn på säkerhet (Peoples, Vaughan-Williams, 2015:47). Detta har gett maskuliniteten en universell status med en realistisk syn på hur fred och säkerhet ska skapas. Fokuseringen på staten och det militära försvaret där mannen anses vara beskyddaren och kvinnan den som ska beskyddas har bidragit till att kvinnor undgåts som beslutsfattande aktörer, stridande soldater samt som individer med ett bidragande perspektiv på hur hot ska bemötas (Willett, 2010:144).

Feminister menar dock att en sådan partisk vy resulterar i att somliga områden och aspekter sorteras bort från analysen. Förtryck, diskriminering, exkludering och sexuellt våld har exempelvis varit osynligt i hotbilden; likaså den feministiska synen på hur fred och säkerhet ska byggas. Feministisk säkerhetsteori ställer därför frågan: hur är det möjligt att skapa säkerhet genom att utesluta behoven, erfarenheterna och åskådningarna från hälften av jordens befolkning? En allomfattande ram bör sannolikt vara en essentiell byggsten för detta ändamål (Peoples, Vaughan-Williams:2015, s.53).

Istället för att bidra till trygghet tenderar uteslutandet av ett allsidigt synsätt att uppmuntra till osäkerhet. Eftersom civilsamhället och särskilt kvinnor lider de största konsekvenserna av krig och militarism går det inte att skydda mot hot genom att rusta för krig (Sheehan, 2005:117-119). Snarare förhöjs den mänskliga osäkerheten av statens militära fokusering; sociala frågor som direkt påverkar individens trygghet – såsom jämställdhet, hälsa och välfärd – anses tillhöra det inhemska och är således av lägre prioritet för staten. Med en traditionell syn på säkerhet och staten som den primära säkerhetsaktören uppmärksammas inte strukturella och underliggande inhemska problem i den säkerhetspolitiska debatten. Särskilt problematiskt är detta för kvinnor som i många stater värderas lägre än mannen, vilket minskar deras livskvalitet och ökar risken att utsättas för livshotande diskriminering av samhället (Hough, 2012:123-125).

Därför förespråkar feminister istället en flerdimensionell approach som inte endast erkänner internationella omständigheter och militärt våld som säkerhetshot, utan även belyser *inhemska* förhållanden såsom fattigdom, hälsa, miljö, exkludering, könsrelaterat våld och ojämlik resursfördelning. Förutom en utökning av säkerhetspolitiska sektorer

förespråkas även en förändrad syn på säkerhetsiseringens aktörer. Eftersom stater ofta är inkapabla som jämlika säkerhetsgaranter bör även individer, samhällen, internationella organisationer och grupper i civilsamhället vara en del av denna process. För att främja förändring försöker feminister därför skapa förståelse över hur traditionella teories snäva ram misslyckas med att fånga in den *subjektiva* uppfattningen av säkerhet (Sjoberg 2010:4). Kritiken av traditionella synsätt har öppnat upp en ny säkerhetspolitisk utgångspunkt; "what are the prospects for resisting patriarchy and improving the lives of *both* men and women?" (Peoples, Vaughan-Williams, 2015:49).

Den feministiska säkerhetspolitiken syftar således till att förändra synen på vad som är ett säkerhetshot, vem som ska skyddas och hur detta ska göras genom att inkludera alla olika aspekter, områden och nivåer av samhällslivet (Sjoberg, 2010:24). För att skapa fred och säkerhet krävs öppna och inneslutande samhällen med social rättvisa för alla. Därför efterfrågas ett globalt ansvar och aktiva handlingar som genom respekt, förståelse, kommunikation och utveckling motverkar patriarkala strukturer och därigenom syftar till att eliminera osäkerhet (Sheenan, 2005:128). Med ett allomfattande perspektiv i hotanalysen är det möjligt att synliggöra var och varför hoten uppstår, utvärdera dess konsekvenser och därmed förebygga och hindra framtida utmaningar innan det är för sent (Sjoberg, 2010:5). Strategierna behöver inte alltid, utan mer sällan, vara militära; "it is not possible to reach peace and security through war. The only way towards a sustainable peace is through dialogue and development of a peace culture" (Hagström, Lagergrantz, 2007:4).

Säkerhet från vad?

Direkta och indirekta orsaker till hot; konflikter, strukturellt våld, diskriminering, hälsa, fattigdom, förtryck, exkludering, exploatering av naturresurser, social/politisk/ekonomisk ojämställdhet

Säkerhet för vem?

Alla individer, grupper, organisationer och samhällen

Hur ska fred och säkerhet skapas?

Med ett genusperspektiv som inkluderar nationella såväl som internationella förhållanden, områden, aspekter och nivåer av samhällslivet i sökandet och hanteringen av säkerhetshot; genom kommunikation, respekt, förståelse, utveckling och inkludering av civilsamhället

4.5 Analysschema

Här presenteras det analysschema som kommer att användas i granskningen av vilka idéer om fred och säkerhet som återspeglas i strategierna. Dokumenten läses av för att sortera in realistiska, liberala och feministiska dimensioner utifrån följande mönster:

	Realistisk säkerhet	Liberal säkerhet	Feministisk säkerhet
<i>Säkerhet från vad?</i>	Militärt våld, attacker, dominans och intervenering från andra stater	Hot, våld och utmaningar som kränker liberala värden samt icke-demokratiska stater/aktörer som inte delar dessa principer	Patriarkala strukturer, ojämställdhet, orättvisa, förtryck, exkludering, våld och diskriminering som skapar direkta såväl som indirekta hot
<i>Säkerhet för vem?</i>	Staten	Det gemensamma liberala samhället (stater, individer, Institutioner)	Alla individer, särskilt kvinnor och andra marginaliserade grupper
<i>Hur ska fred och säkerhet skapas?</i>	Med militära medel; avskräckning och upprustning	Med samarbete, överstatlighet och internationell reglering; genom att expandera liberala värden och inrätta demokratiska, rättsstatliga principer	Med ett allomfattande genusperspektiv som förebygger, motverkar och eliminerar risken för hot; genom utveckling, förståelse, respekt, kommunikation, hänsyn

5. Empirisk analys

I följande avsnitt analyseras synen på fred och säkerhet i EU:s och NATO:s strategier. För att underlätta jämförelsen kommer materialet att granskas parallellt. Därefter sammanfattas resultatet för att fastställa vilket perspektiv som är tydligast. Slutligen följer en diskussion över vad detta innebär för förverkligandet av Resolution 1325. Eftersom strategierna inte är uppbyggda efter mina dimensioner kommer vissa aspekter att vara överlappande.

5.1 Säkerhet från vad?

Både EU och NATO uppger att dagens säkerhetsarena består av globala, komplexa, dynamiska och fortlöpande utmaningar (ESS, 2003:2, Strategic Concept, 2010:4). Varken i ESS eller i Strategic Concept finns en rangordning mellan hoten men hos EU ges terrorism, spridning av massförstörelsevapen, regionala konflikter, stater i upplösning samt organiserad brottslighet störst plats. Dessa utmaningar anses hänga ihop, utgöra ett "radikalt hot" och vara högst relevanta även i rapporten; "vissa har blivit viktigare och alla har blivit mer komplexa" (Rapport, 2008:3). För NATO är spridningen och innehavandet av massförstörelsevapen det primära hotet, men också terrorism, instabilitet, konflikter utanför alliansens gränser, cyberattacker och risken för en konventionell attack tas upp (Strategic Concept, 2010:10-11).

Den främsta hotbilden för EU är *terrorism*, en "hatisk religiös fanatism" som underminerar värden såsom öppenhet och tolerans. Terrorism beskrivs uppstå i stater med sociala, politiska och kulturella kriser som orsakar främlingskap. Europa anses särskilt mottaglig för denna verksamhet, både som ett mål och en bas (ESS, 2003:3). *Spridning av massförstörelsevapen* bedöms mycket allvarligt och utgör "potentiellt det störta hotet mot vår säkerhet". EU beskriver det som att vi nu träder in i en ny och farlig period med en överhängande risk för kapprustning av kärnvapen (ibid). Hotbilden består främst av andra stater som förfogar över och sprider denna kraft, såsom Nordkorea, Mellanöstern och Asien (ibid:6). I rapporten har hotbilden ökat och utsatt det multilaterala systemet för stora påfrestningar (Rapport, 2008:3). Sambandet mellan terrorism och kärnvapen är tydligt; båda har en geografisk utbredning och grupper i avlägsna länder kan ha europeiska länder eller medborgare som mål. (ESS, 2003:6). Det värsta scenariot för EU är terroristgrupper i besittning av denna militära kapacitet (ESS, 2003:4).

Liknande syn återfinns hos NATO. Terrorister med tillgång till nukleära, kemiska, biologiska eller radioaktiva medel är ett särskilt hotfullt scenario. Expansionen av extremistgrupper och den moderna teknologins utveckling ökar både möjligheten för och

konsekvenserna av en terroristattack. Såväl medlemsstaterna, dess medborgare som hela den internationella säkerheten hotas (Strategic Concept, 2010:11). Även spridningen av massförstörelsevapen, och ändamålet med dessa, är ett globalt hot med oöverskådliga konsekvenser (ibid, 2010:10). NATO:s primära uppdrag är därför att skapa en värld fri från kärnvapenhot. I sambandet bekräftas att "as long as there are nuclear weapons in the world, NATO will remain a nuclear Alliance" (ibid, 2010:4).

Risken för en *väpnad attack* mot NATO:s territorium (Strategic Concept, 2010:10) eller EU:s medlemsstater (ESS, 2003:3) bedöms i dagsläget vara låg – men kan enligt NATO inte ignoreras. Många regioner och länder anses förfoga över betydande militära resurser, såsom kärnvapen, vilka kan komma att ha förödande konsekvenser för både den euroatlantiska och internationella stabiliteten, samt vara svåra att förutse. Risken anses särskilt stor i "the most volatile regions" (Strategic Concept, 2010:10). Även EU menar att väpnade attacker, trots den minskade frekvensen, alltid är en potentiell fara (ESS, 2003:2).

Regionala konflikter och stater i upplösning har både direkt och indirekt påverkan på Europa. Dagens konflikter är oftast inomstatliga och utgör inte den största hotbilden, däremot urholkas stabiliteten och ökar förekomsten av andra hot såsom organiserad brottslighet, terrorism, extremism och ökad efterfråga på massförstörelsevapen. Vidare riskerar europeiska värden om grundläggande friheter och mänskliga rättigheter att kränkas (ESS, 2003:4). Också NATO belyser att instabilitet och konflikter utanför alliansens gränser kan komma att direkt hota deras säkerhet genom att främja uppkomsten av andra problem (Strategic Concept, 2010:11).

Den organiserade brottsligheten presenteras hos EU som både ett inre och yttre hot som undergräver rättstatsprincipen, förstör samhällsordningen och kan komma att ta stater i dominans. Även denna utmaning anses förbundet med instabila stater och kan ha koppling till terrorism. I ESS nämns sjöröveri som en ny säkerhetsaspekt (ESS, 2003:4-5). Rapporten utökar med internetbaserad brottslighet som riskerar att sätta hela världsekonomin i gungning. Dagens informationssamhälle innebär att attacker mot privata och statliga IT-system har "gett denna brottslighet en ny dimension i form av ett potentiellt nytt ekonomiskt, politiskt och militärt vapen" (Rapport, 2008:5).

Även NATO berör *cyberattacker*, som blivit mer förkommande, organiserade och kostsammare; "they can reach a threshold that threatens national and Euro-Atlantic prosperity, security and stability". Källorna till attackerna sträcker sig från utländska underrättelsetjänster och militärer till organiserade brottslingar, terrorister och extremistgrupper som hotar infrastrukturen och välfärden för statliga förvaltningar, företag, ekonomier samt transport- och försörjningsnät (Strategic Concept, 2010:11).

Energisäkerheten nämns hos båda eftersom många medlemsländer kommer behöva öka den utländska importen av olja och gas. Dessa källor finns endast i ett begränsat antal länder som är instabila eller i upplösning. Ett ökat beroendet av stater som präglas av korruption, maktmissbruk och svaga institutioner innebär att deras inre stridigheter och brottslighet riskerar spridas (Rapport, 2008:5, Strategic Concept, 2010:12). Det påpekas även att de utländska energileverantörernas distributionsnät kan behöva användas för transporter vilket underminerar stabiliteten, välståndet och den internationella handeln som är beroende av kommunikations-, transport- och transitvägar (ESS, 2003:2, Strategic Concept, 2010:12).

EU belyser avslutningsvis hoten från *klimatförändringarna* som akuta att vidta åtgärder mot. Detta eftersom "naturkatastrofer, miljöförstöring och konkurrens om tillgångar förvärrar konflikter, särskilt i situationer med fattigdom och befolkningstillväxt, med humanitära, hälsomässiga, politiska och säkerhetsmässiga konsekvenser, inbegripet större migration" (Rapport, 2008:5). Miljö- och resursbegränsningar utgör endast en liten del av NATO:s strategi, men beskrivs som en stor utmaning. Främst eftersom hälsorisker, klimatförändringar, vattenbrist och ökade energibehov inom NATO:s område har effekter för dess verksamhet (Strategic Concept, 2010:13).

Sammanfattningsvis återfinns en blandning av en realistisk samt liberal attityd gentemot synen på hot. Främst är det dock realismen som präglar hotanalysen; de militära områdena tar störst plats och kopplingen till terrorism och kärnvapen återkommer i nästan alla utmaningar. Särskilt terrorism är högt prioriterat hos båda. Men hos EU inte endast för att det underminerar territoriell och individuell säkerhet, utan även liberala värden såsom öppenhet, tolerans, demokrati och mänskliga rättigheter (ESS, 2003:3). En marginell antydning till feminism är synligt i förståelsen över hur terrorism är svårt att utrota utan hänsyn till underliggande orsaker. Grundproblemen anses dock inte främst bestå i feministiska skäl såsom förtryck och exkludering, snarare tyder sociala, politiska och kulturella kriser i "främmande samhällen" (ESS, 2003:3) på att det är instabila stater med inre slitningar och brist på liberala normer som skapar terrorism. Hotet främjas när det finns en motsättning mellan västerländska och icke-västerländska levnadsregler.

Vidare är det värsta scenariot för både EU och NATO icke-liberala aktörer som förfogar över kärnvapen (ESS, 2003:4, Strategic Concept, 2010:11). Detta trots att somliga av deras medlemsstater själva innehar en sådan kraft, vilket tyder på en uppfattning att endast vissa stater äger rätten till kärnvapen utan att vara hotfulla. Det är således inte vapnet i sig som utgör ett hot, utan andra staters innehavande av denna makt. Att EU uttrycker en risk för kapprustning (ESS, 2003:3) representerar ett realistiskt synsätt. Vidare menar unionen att

länder utanför den demokratiska gemenskapen, såsom Libyen, Iran och Nordkorea, måste återvinna det internationella samfundets förtroende (Rapport, 2008:3) – så länge stater inte har befast demokrati utgör de ett potentiellt hot. Detta kombinerar den pessimistiska realistiska synen om en ständig osäkerhet gentemot andra staters intentioner med det liberala perspektivet att detta särskilt gäller stater som inte delar universella normer och värden.

Det anarkiska systemets osäkerhet är explicit tydlig hos NATO som anser det nödvändigt att ständigt vara beredda att försvara möjliga attacker (Strategic Concept, 2010:10). Detta är dock inte särskilt överraskande eftersom NATO är en försvarsallians som skapades under världsordningen i Kalla Kriget. Troligen påverkas man fortfarande av denna historia och värderar risken för en väpnad attack högre än EU, en politisk samarbetsunion som nyligen intagit en starkare identitet som global säkerhetsaktör. Vidare är NATO:s medlemsstater bättre rustade för att besvara konventionella attacker och är enligt Washington-fördraget skyldiga att försvara varandra (Strategic Concept, 2010:7).

För NATO:s del kvarstår mycket realistiskt, men även de har insett att attacker från andra stater inte längre är den primära utmaningen. Hotbilden kommer främst från icke-liberala aktörer – inte endast stater utan även organisationer vilket frångår en strikt realism – som inte delar västerländska värden och normer. Exempelvis anses spridningen av kärnvapen högre i instabila regioner (Strategic Concept, 2010:10-13). Generellt ser både EU och NATO instabila odemokratiska stater som hotfulla eftersom de har en större förekomst av konflikter, organiserad brottslighet och utgör en bas för såväl terrorism som spridning av kärnvapen. Globaliseringen har ökat närheten till dessa stater vilket gör att liberala säkerhetsbyggstenar såsom demokrati, ekonomisk stabilitet, socialt välstånd, infrastruktur, transport, produktion och distribution riskerar att försvagas. Båda aktörerna eftersträvar därför god samhällsstyrning, marknadsekonomi samt internationella kontroll och avtal, vilket vidareutvecklas i avsnitt 5.3.

Även om det är mer synligt hos EU så har båda aktörer anpassat sig till dagens globaliserade säkerhets klimat och intagit en multisektoral uppfattning med diversifierade och mindre uppenbara hot, men den traditionella militära hotbilden är fortfarande starkt synlig och det feministiska perspektivet på vad som utgör ett hot ges inte på långa vägar tillräckligt stort utrymme. Även om det frekvent görs kopplingar till mänsklig säkerhet, åtminstone från EU:s sida, utgör inte samhällsproblem eller inhemska omständigheter ett *direkt* hot. Ändå är EU medvetna om att fler människor hotas av inhemska förhållanden snarare än militära hot (ESS, 2003:2), vilket belyses mer i avsnitt 5.2.

Med tanke på denna insikt är det desto märkligare att inhemska utmaningar inte ingår i den primära hotbilden eller har särskilda strategier för att bekämpas. Exempelvis beskrivs klimatförändringarna endast som ett hot för redan utsatta människor *under tillstånd av konflikt*, och utgör en säkerhetsfråga eftersom det skapar större utmaningar för EU, såsom ökad migration (Rapport, 2008:5). Huvudsakligen beskrivs militära hot, och när andra utmaningar tas upp har de en militär koppling; diskriminering anses vara ett problem endast om det främjar terrorism (ESS, 2003:3) och energiberoendet är hotfullt eftersom det minskar avståndet till staters inre stridigheter (Rapport, 2008:5). NATO uttrycker uteslutande militära hot. Undantaget är klimatförändringarna och energiberoendet, dock utgör detta endast ett problem inom NATO:s territorium, där de har strategiska intressen eller om det påverkar deras beredskap.

Främst uppmärksammas utmaningar som riktar sig mot staten och försvagar liberala principer vilket motsätter den feministiska uppfattningen om att ta hänsyn till samtliga delar av samhällslivet i hotanalysen; inomstatliga förhållanden är *internationella* hot eftersom de främjar väpnade konflikter och andra problem samt bidrar till konstant osäkerhet för individer. Vidare bör feminismen anse att medlemsstater med innehavande av kärnkraft i sig utgör ett hot som försvagar deras trovärdighet som skyddsgaranter, samt att det är EU:s och NATO:s ansvar att bidra till nedrustning inom sin verksamhet.

5.2 Säkerhet för vem?

EU målar inledningsvis upp en bild av ett säkert, fritt, stabilt och välmående Europa (ESS, 2003:1). Men trots minskade väpnade konflikter, sker dessa fortfarande inbördes och skadar civila såväl som minoritetsgrupper (ibid:2). Även om inte kopplingen till kvinnor explicit görs är uppmärksamheten av minoritetsgrupper positiv. Samtidigt finns en insikt att globala utmaningar såsom fattigdom, sjukdomar och kampen om naturresurser är ett större hot för människor i utvecklingsländer (ibid). EU påpekar att globaliseringen inte endast frambringat frihet och välstånd, utan även frustration och orättvisa. På den positiva sidan har ökad tillväxt minskat fattigdomen, men globaliseringen har även "påskyndat maktförskjutningar och blottlägger skillnader i värderingar" som hotar det europeiska samfundet. Ekonomiskt misslyckande beskrivs i enlighet med liberalism som en stor orsaksfaktor till samtliga problem (ESS, 2003:2, Rapport, 2008:8).

Hos EU existerar således en medvetenhet om hur förhållanden i andra delar av världen utgör ett globalt hot mot säkerheten. Förståelsen över hur dessa omständigheter motverkar fredsutsikten representerar ett feministiskt perspektiv. EU ska därför stå beredda

att ta ansvar och försvara *europiska intressen* samt stärka solidariteten mellan unionens stater i syfte att skapa en bättre värld (ESS, 2003:1). En definition av hur en sådan värld ser ut uppenbaras längre fram; "en värld som anses vara rättvis och ge möjligheter för alla kommer att bli säkrare för *Europeiska unionen och dess medborgare*" (ESS, 2003:10). Trots försök till en inkluderande allomfattande politik, går det att utläsa en stark liberal identitet med det europeiska samhället som det primära målet för unionens säkerhetsprojekt. Referensobjektet definieras utifrån en geografisk och befolkningsmässig grund; det är Europas befolkning som ska skyddas. "Ansvaret" för befolkningen i utvecklingsländer tycks mer vara ett vältaligt uttryck som döljer det verkliga syftet att skapa säkerhet i Europa.

Istället för EU:s diffusa åtagande är NATO rättfram; de som ska skyddas är medlemsnationerna (Strategic Concept, 2010:4). Att försvara "den gemensamma säkerheten" (ibid, 2010:5) likställs med "vårt territorium och våra befolkningar" (ibid, 2010:14). Det existerar ett tydligt "vi och dem"-perspektiv för de allierade vs. icke-allierade och den euroatlantiska stabiliteten är säkerhetspolitikens mål; "the security of NATO members on both sides of the Atlantic is indivisible" (ibid, 2010:6). Detta kan kopplas till det liberala säkerhetssamhället, men det tyder desto mer på en realistisk uppfattning där alliansens medlemsstater räknas som en enhetlig nation. Något märkligt i sammanhanget strävar NATO även efter att ge skattebetalarna avkastning för den investering som gjorts i försvaret (ibid, 2010:5). Detta är ett tydligt realistiskt drag där den militära kapaciteten bygger på ekonomisk satsning. Man försöker således uppmuntra till hög kapitalplacering i försvaret. NATO:s säkerhetsuppdrag är rationellt, nyttomaximerande och avgränsar sig till att skydda allierade stater vilket därigenom anses säkra deras medborgare.

Det råder heller inga tvivel om att detta är medvetet. NATO reflekterar över att världen förändrats (Strategic Concept, 2010:7) och säger sig ständigt bedriva reformering för att anpassas (ibid:9). Som både påverkade av samt makt att påverka utvecklingen har man potential att upprätthålla *internationell* fred och säkerhet (ibid:8). Ändå kvarstår deras primära uppdrag som försvarsallians att "... deter and defend against any threat to the safety and security of *our* populations" (ibid, 2010:15). NATO-ledda säkerhetsuppdrag utanför dess territorium, såsom vapenkontroll, icke-spridning och konfliktnedrustning, ska endast verkställas eftersom "crises and conflict beyond NATO's borders can pose a direct threat to the security of Alliance territory and populations" (ibid, 2010:29).

Att individer kan vara specifikt hotade nämns sällan, undantag i samband med terrorism (ibid:11) och väpnade konflikter (ibid:19). I strategin för kärnvapen säger NATO dock i enlighet med icke-spridningsavtalet vilja bidra till internationell stabilitet i syfte att skapa en bättre värld för *alla* (ibid, 2010:23). I detta fall erkänner NATO liberalismens

internationella reglering, men det kan också tolkas ett rationellt utrikespolitiskt medel som gynnar deras egenintresse att minimera kärnvapenhotet.

EU har en starkare individbaserad ton där både ett liberalt samt *delar* av ett feministiskt perspektiv kan urskiljas. EU bekänner att säkerhet är beroende av ekonomisk, social och politisk utveckling och säger sig "bygga upp människors säkerhet genom att minska fattigdom och ojämlikhet, främja god samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, stödja utvecklingen och angripa de underliggande orsakerna till konflikter och bristande säkerhet" (Rapport, 2008:2). Trots denna uppmärksamhet finns inga strategiska åtgärder för att angripa samhällens bristande säkerhet vilket utvecklas i avsnitt 5.3. Kanske är det således ett medvetet val av EU att inte definiera vad som menas med underliggande orsaker; då behöver man heller inte ta på sig ansvaret att bekämpa dessa.

EU har till viss del observerat att vissa individer och grupper är mer utsatta än andra. Kvinnors osäkerhet nämns dock sällan; men i människosmuggling utmålas de som ett särskilt sårbart *offer* (ESS, 2003:13). I rapporten berörs även sexuellt våld (Rapport, 2008:19), men endast som ett hot under väpnade konflikter och inte som ett samhällsligt säkerhetshot. EU utvecklar heller inte orsakerna till hotet eller hur detta ska bekämpas. Genusrelaterat våld har observerats men inte analyserats; det anses inte på långa vägar lika akut som exempelvis terrorism eller spridning av kärnvapen.

Detta trots att EU poängterar samfundets gemensamma ansvar att skydda befolkningen från folkmord, etnisk rensning, krigsförbrytelser och människorättsbrott (Rapport, 2008:12) varav sexuellt våld mot kvinnor under väpnade konflikter enligt FN Resolution 1820 inkluderas i de två senaste brotten (FN, 2008). Ännu mer förvånansvärt är att EU uppmärksammar "*den förfärande användningen av sexuellt våld som vapen för hot och terror*" och i detta sammanhang refererar till resolutionen (Rapport, 2008:8). Tydligen anses detta ändå inte vara ett hot som bör prioriteras i den huvudsakliga strategin för säkerhet. Detta visar på en brist av förståelse över hur inhemska omständigheter och den vardagliga säkerheten hänger ihop med den internationella.

Snarare än en feministisk syn på att förebygga, motverka och eliminera uppkomsten till säkerhetshot kan EU:s åtagande härledas till att skydda det gemensamma liberala samhället där den främsta metoden för att garantera säkerhet är att motverka aktörer som hindrar liberal fredsbyggnad. Ytterligare förstärks detta när EU säger sig vilja främja utveckling av samhällsstyrning på alla nivåer (Rapport, 2008:7). Valet av "styrning" och inte "samhällsutveckling" i detta sammanhang visar att EU främst ska verka för att bidra till demokratisk reformering; inte social. Att detta åtagande motiveras utifrån faktum att vissa stater utgör "en källa till oro" och att EU:s säkerhetsintressen därför sträcker sig utöver det

omedelbara grannskapet kan tolkas som en misstro gentemot odemokratiska stater; men också som ett realistiskt drag av ett egenintresse i dessa regioner (ibid). Huvudsakligen har EU dock ett liberalt skyddsprojekt; de flesta hoten anses underminera unionens grundvärderingar, mål och principer samt rikta sig mot europeiska stater, individer och det gemensamma liberala samhället.

Även NATO skildrar liberala värden såsom individuell frihet, demokrati, mänskliga rättigheter och rättstatsprincipen som universella och är "determined to defend them through *unity, solidarity, strength and resolve*" (Strategic Concept, 2010:35). Begreppen styrka och beslutsamhet tolkas som realistiska metoder av militär makt för att garantera NATO:s säkerhet. Enhetlighet och solidaritet kan däremot härledas till en liberal uppfattning att skydda liknande stater med samma värderingar. Stater som inte delar dessa utgör däremot ett hot och man strävar därför efter vänskapliga band med närbelägna Medelhavsländer (Strategic Concept, 2010:31). Det finns således en geografisk avgränsning där endast demokratiska stater välkomnas i gemenskapen och anses värda att skydda. Detta betonas även i NATO:s partnerskap för fred som syftar till att skapa ett enhetligt, fritt, fredligt och säkert *Europa* genom att skapa goda grannrelationer och demokratiska värderingar i dessa områden (ibid).

Samma princip återfinns hos EU. Att ha goda relationer med andra delar av världen anses centralt eftersom "vår historia, vår geografi och våra kulturella band förbinder oss med världens alla delar" – men dessa länder ska dela unionens mål och värderingar samt vara beredda att stödja dem (ESS, 2003:14). För att bli en partner och erbjudas skydd via det gemensamma säkerhetssamhället måste stater utgå från europeiska värden. Endast vissa länder anses berättigade att ha goda relationer med. EU och NATO har således ett bakomliggande realistiskt egenintresse i val av internationella partners.

Även om graden skiljer sig har båda aktörerna en liberal syn på att skapa säkerhet för det gemensamma demokratiska europeiska samhället, främst sina egna stater och dess medborgare. Små fragment av feminism går att finna hos EU:s uppmaning om att ansvara över utvecklingsländer, men detta tycks vara en realistisk strategi för att minska risken att utsättas för dessa staters inre problem. Nästan genomgående är det dock säkerheten inom det gemensamma liberala samhället som ska skyddas.

Även om det existerar likheter mellan EU och NATO återstår en väsentlig skillnad. EU:s strategi "Ett säkert *Europa* i en bättre värld" uttrycker en ambition att förlänga säkerheten i Europa till ett globalt mål, medan NATO:s primära realistiska uppdrag, trots deras fredsagenda, fortfarande är att försvara det nordatlantiska territoriet gentemot hot mot stabiliteten. EU försöker retoriskt skapa en kosmopolitisk solidaritet, men lyckas inte helt

genomföra ett sådant projekt eftersom det främst är närområdet som prioriteras och deras bakomliggande säkerhetsintressen framkommer. NATO är mer rättfram; de prioriterar endast liberala skyddsobjekt för att öka sin egen trygghet.

5.3 Hur ska fred och säkerhet skapas?

Båda aktörerna har antagit en övergripande strategi som kombinerar olika instrument och har en liknande liberalistisk självuppfattning om hur de som *organisationer* främjar den internationella fred och säkerheten. EU menar att en demokratisk utvidgning "förverkligar visionen om en enad och fredlig kontinent" och att de tillsammans med USA och FN är en "överväldigande kraft i förmån för de godas sak i världen" (Rapport, 2008:11). Som en aktiv och resursstark union bidrar man till ett "effektivt, multilateralt system som leder till en rättvisare, tryggare och mer enad värld" (ESS, 2003:14). Eftersom "det bästa skyddet för vår säkerhet är en värld med välstyrda demokratiska stater" ska EU "sprida normer för goda styrelseformer, stödja sociala och politiska reformer, ta itu med korruption och maktmissbruk, etablera rättsstatsprincipen och skydda mänskliga rättigheter" (ESS, 2003:10). Målsättningen är ett överstatligt system med väl fungerande internationella organisationer och reglerad ordning, vilket är en stark indikator på den liberala definitionen av fred (ESS, 2003:9).

Även NATO anser att de som en unik allians ökar säkerheten i en oförutsägbar värld (Strategic Concept, 2010:5-6) och utgör en källa för hopp om ett fritt, säkert och enhetligt Europa baserat på solidariska värderingar (ibid:35). Liksom EU menar även NATO att "our goal of a *Europe* whole and free, and sharing common values, would be best served by the eventual integration of all European countries that so desire into Euro-Atlantic structures". Som även skådades i förra dimensionen är urvalsprocessen dock begränsad och endast europeiska och demokratiska stater av samma värderingar, villiga att engagera sig i alliansens uppdrag, är välkomna (Strategic Concept, 2010:25).

En liberal expanderings och demokratisk institutionalisering är således tydlig hos båda. EU påpekar dock utvidgningens baksida med minskat avstånd till konflikter och svaga staters problem med organiserad brottslighet och icke-fungerande samhällen; därför vill man skapa "välstyrda länder" och sprida fördelarna av politiskt och ekonomiskt samarbete (ESS, 2003:8). En stark liberal tanke om att det existerar universella värden som bör förökas i syfte att främja en demokratisk fred är synlig. Därför önskas att länder utanför det internationella samfundet ansluter sig och EU ämnar bidra till detta – "de som inte är villiga att göra det bör

inse att det har ett pris" (ESS, 2003:10). Detta kan tolkas som att länder utanför den liberala gemenskapen är legitima att bruka aggressivitet mot.

Skillnaden mellan deras övergripande strategier är att EU förenar fler verktyg och ger konkreta förslag på åtgärder. EU ämnar bemöta de främsta hoten aktivt och reaktivt genom förebyggning, kontroller, "goda" styrelseformer och starka institutioner (ESS, 2003:6). NATO nämner att militära, politiska och civila instrument ska kombineras men går inte djupare in på vad dessa innebär, när eller hur de ska användas; samtliga hot ska motverkas med en blandad approach. Nedrustning ska exempelvis ske med en "appropriate mix" av nukleär samt konventionell kapacitet. Det framhävs dock att omständigheter som kräver nukleära metoder är "extremt avlägsen" – men att innehavandet är högst nödvändig så länge kärnvapenhotet kvarstår (Strategic Concept, 2010:14-15).

NATO:s strategi är av nästan uteslutande militär karaktär, med få civila inslag, uppbyggd av kollektivt försvar, krishantering samt kooperativ säkerhet (Strategic Concept, 2010:7). För att förbli "the globe's most successful political-military Alliance" (ibid, 2010:35) har NATO som syfte att ständigt öka sin kapacitet och behålla ett robust försvar. Den realistiska avskräckningen utgör kärnan i strategin, vilket syns både direkt och indirekt. Inget land ses som en fiende, däremot; "no one should doubt NATO's resolve if the security of any of its members were to be threatend". I enlighet med realism bedöms vidare ett starkt militär försvar som den högsta säkerhetsgarantin (ibid, 2010:14). NATO är också måna att inkludera medlemsstaterna i ett forum för konsultation där frågor om territoriell integritet, politisk självständighet och säkerhetshot diskuteras i syfte att planera gemensamma insatser (ibid, 2010:9). Valet av områden som debatteras tillhör det militära och hör ihop med realismens ständiga beredskap.

Förutom den liberala målsättningen om en effektiv multilateral överstatlighet (ESS, 2003:9) betonar EU även frekvent behovet av internationellt samarbete (ESS, 2003:13) och att menar att "inget land på egen hand kan angripa dagens komplicerade problem" (ESS, 2003:1). Även NATO har insett vikten av internationellt samarbete i dagens säkerhetsklimat, särskilt i krishanteringsuppdrag. EU ses som en vital partner och NATO välkomnar Lissabonfördragets förstärkning av unionens försvarskapacitet (Strategic Concept, 2010:6). Trots en viss liberal tillåtelse görs denna med en realistisk baktanke; samarbete ska endast ske i områden där båda parter är aktiva för att öka chansen att bevara den *euroatlantiska* säkerheten. Vidare måste det baseras på ömsesidig öppenhet, transparens, rättvis ansvarsfördelning, solidaritet samt respekt för autonomi och institutionell integration; statens suveränitet är således okränkbar (ibid, 2010:27:29).

Båda aktörerna har också insett betydelsen av förebyggning för att motverka uppkomsten av konflikter (Strategic Concept, 2010:19, ESS, 2003:7). EU säger att detta ska utgöra kärnan i agerandet och feminismens samband mellan fred, säkerhet och utveckling – att dessa fenomen är beroende av varandra – erkänns genom uttalandet att fredsbyggnad och fattigdomsbekämpning är väsentligt för att motverka framtida problem. Människors säkerhet ska främjas genom att angripa de *underliggande orsakerna* till konflikter och bristande säkerhet. Därför ska civilsamhället, icke-statliga organisationer och säkerhetssektorn involveras i freds- och konfliktaktiviteter (Rapport, 2008:8-9). Det är i denna del som det feministiska perspektivet framkommer starkast – EU erkänner utveckling underifrån som en vital långsiktig säkerhetsstrategi för att hindra uppkomsten av konflikter.

För första gången nämns även Resolution 1325; "EU har erkänt kvinnors roll i fredsbyggnadsarbetet. Det är *i detta sammanhang* väsentligt att FN:s säkerhetsråd Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet... genomförs på ett verkningsfullt sätt" (Rapport, 2008:10). Att EU har inkluderat resolutionen och betonar underliggande orsaker är ett betydelsefullt steg som inte ska förminska. Men i detta sammanhang blir uppmärksamheten ändå problematisk eftersom resolutionens syfte om att även definiera hot såsom epidemier, klimatförändringar och sexuellt våld som säkerhetsfrågor fortfarande inte riktigt har inkorporerats. Kvinnor och civilsamhället erkänns som aktörer endast för att bygga fred *efter* att en konflikt har ägt rum – men deras synsätt är fortfarande frånvarande i hotanalysen. Feminismens anmärkning om att prioritera genusperspektiv inom alla områden och nivåer för att fånga upp underliggande orsaker till sönderfallande stater och konflikter har därmed inte förstått. EU definierar heller inte vad som menas med ett "verkningsfullt" sätt, men det verkar således inte ha samma innebörd som feminismen grundliga samhällsförändring. Utveckling utgör en strategi som ska tillämpas i redan utnämnda konfliktområden, inte en effektiv metod för att minimera uppkomsten av konflikter.

NATO:s krishantering ska kombinera civila, politiska och militära instrument men främst utmärks den militära sidan och endast en "appropriate but modest civilian crisis management" nämns. Skulle detta vara otillräckligt är NATO "prepared and capable" med en rad olika militära medel vilka tidigare visat sig väldigt effektiva; återigen försöker ett avskräckande intryck att skapas (ibid, 2010:20). Vidare ska civila instrument endast brukas tills tillståndet bedöms stabilt, därefter ska andra överta fredsbyggnadsarbetet (ibid, 2010:21). Fredsbyggnad är således underprioriterad de militära strategierna. Trots att NATO betonar betydelsen av förebyggning finns ingen antydning till ett genusperspektiv som analyserar hela säkerhetsomgivningen; NATO har således inte förstått dess potential att synliggöra tidiga säkerhetsrisker.

För att konkretisera några av EU:s strategier ska terrorism bekämpas liberalt med internationella avtal, kontroll och samverkan mellan demokratiska aktörer såsom rättväsendet, polis och underrättelsetjänst (ESS, 2003:6-7). EU nämner även förebyggning såsom att "ta itu med extremistiska ideologier och bekämpa diskriminering" (Rapport, 2008:4). Detta nämns dock mer i förbifarten och det finns heller inga förslag på hur detta arbete skulle bedrivas. Som tidigare nämnts tolkas grundorsakerna till terrorism snarare höra ihop med svaga staters brist på demokratiska normer och liberala värderingar, inte med strukturella orättvisor.

Likadant med spridningen av massförstörelsevapen som ska blockeras med reglering, kontroll, politisk och ekonomisk påtryckning samt angripa underliggande *politiska* orsaker. Återigen anses säkerhetshot uppstå när inte "rätt" styrelse existerar. Regionala konflikter och stater i upplösning kan behöva militära, i kombination med humanitära, medel för att "ta itu med den omedelbara krisen" (ESS, 2003:7). Godkännandet att bruka våld mot stater i upplösning förstärker den liberala dimensionen som är starkt representerad.

Trots att EU belyser hur dagens hot inte endast kräver militära strategier utan snarare diplomati, ska majoriteten av hoten bemötas just på detta vis. EU vill skapa en resursstark union och man strävar efter ett starkt försvar med effektiva styrkor (ESS, 2003:12). Diplomatiska metoder såsom interkulturell dialog nämns mer i förbifarten (Rapport, 2008:13) medan den militära upprustningen och investeringar i olika vapen beskrivs utförligt (Rapport, 2008:10). Det är främst *avlägsna och främmande problem* som ska bemötas med förståelse och kommunikation. Feministiska strategier återfinns endast i "mjuka områden" såsom utvecklings-, handels-, och miljöpolitik (ESS, 2003:10) vilket tyder på att EU gör en realistisk skillnad mellan "high" och "low" områden och investeringar. Ett EU med starkt militärt försvar och effektiva resurser anses användbart för de flesta hot.

Ännu mer frånvarande är feminismen i NATO:s realistiska attityd. I syfte att hålla kärnvapenhotet på lägsta möjliga nivå önskas ett Ryssland med öppenhet av sin kärnvapenstyrka och omplacering utanför Europa (Strategic Concept, 2010:24), vilket tyder på en rädsla för dominans som kan sätta maktbalansen i gungning. Många hot kräver visserligen liberala metoder av samarbete och internationella avtal, såsom vapenkontroll, nedrustning och icke-spridning av kärnvapen (ibid, 2010:24). Men för att behålla styrka och effektivitet är den övergripande hållningen avskräckning och upprustning. För att verkställa kraftfulla operationer fordras försvarsutgifter på nödvändig nivå (ibid, 2010:17), vilket stärker den realistiska uppfattningen om det ekonomiska och militära sambandet. Både EU och NATO strävar efter kostnadseffektivitet genom att sammanföra insatser, anpassas till

moderna krav, systematisk resursanvändning samt kraftfulla och mobila styrkor (Strategic Concept, 2010:33, ESS, 2003:12).

NATO:s strategi kan sammanfattas genom deras egen beskrivning som "a security Alliance that fields military forces able to operate together in any environment; that can control operations anywhere through its integrated military command structure; and that has at its disposal core capabilities that few Allies could afford individually" (Strategic Concept, 2010:33). Denna militarism utgör hela agendan; säkerheten definieras utifrån det egna territoriet och ska skyddas via ekonomiska investeringar i det militära försvaret. Internationell säkerhet kräver ett stabilt system med ett lågt kärnvapenhot. Liberala metoder såsom demokratisk spridning och goda grannrelationer syftar endast till att främja den euroatlantiska säkerheten (Strategic Concept, 2010:31-32).

EU däremot verkar mycket angelägna om att skapa förändring och anser sig bära "ett större ansvar än någonsin under sin historia". EU poängterar ett antal gånger hur de bidrar till en bättre och rättvisare värld genom att motverka fattigdom, ojämlikhet, sjukdomar och den "hänsynslösa" exploateringen av naturtillgångar genom bistånds- och klimatpolitik (Rapport, 2008:8). Däremot saknas gripbara insatser för hur detta ska göras, ingen definition av ojämlikhet framkommer och strukturella orättvisor verkar inte utgöra en grundorsak till konflikter. Därför verkar detta åtagande endast framföras i syfte av att skapa en god bild av sig själva. I EU:s strategiska målbild inkluderas endast militära och politisk-ekonomiska strategier för att bekämpa de främsta hoten; terrorism, spridning av kärnvapen och regionala konflikter. Ytterligare förminskas ambitionen om utveckling genom uttrycket "vi bör tänka globalt och agera lokalt" (ESS, 2003:6).

Strategierna som framförs kombinerar liberala och realistiska synsätt och görs med en agenda att främst främja den europeiska och inte globala säkerheten. EU verkar ha ett bakomliggande egenintresse av utländsk investering; det ska endast ge i områden som unionen har koppling till. Biståndet tycks inte huvudsakligen vara ett medel för att bekämpa fattigdom och skapa samhällsutveckling för att trygga individer, utan för att ge tillbaka positiva effekter till EU; "en värld som anses vara rättvis och ge möjligheter för alla kommer att bli säkrare för Europeiska unionen och dess medborgare" (ESS, 2003:10). Ingen feministisk uppfattning om nationell samhällsförändring för att eliminera risken för *internationella* hot är därmed synlig.

5.4 Sammanfattning

En stor kombination av olika teoretiska perspektiv har funnits i materialet, detta främst vad gäller EU:s strategi som utgör en mångtydig säkerhetsuppfattning. Det är tydligt att unionen antagit ett vidgat säkerhetsbegrepp med olika hot som riktas mot både stater och individer. Bakom denna uppfattning finns dock en traditionell uppfattning som prioriterar militära hot som ska bekämpas med liberala och realistiska strategier. Retoriskt försöker EU skapa en bild av sig själva som en stor faktor för att upprätthålla internationell fred och säkerhet genom att kombinera politiska, ekonomiska och militära medel på ett vis som EU anser rättvist. Liberalismen är genomgående i samtliga dimensioner och strategin syftar främst till att skydda Europa och europeiska värderingar. EU:s definition av fred och säkerhet tillhör det gemensamma europeiska samhället. Även en stor räckvidd av realism framkommer, främst i den tydliga militära hotanalysen, kapacitetsbyggnad och egenintresset som döljer sig bakom somliga åtaganden. Trots att den feministiska synen på förebyggning, utveckling, reformering och inkludering av samhället observeras så överskyggas deras solidariska och kosmopolitiska agenda av en traditionell syn på säkerhet.

Hos NATO återfinns inte samma ambition att skapa ett gott normativt intryck, snarare är man tydliga att ge intryck av en mäktig, stark och effektiv aktör. Realismen är utan tvekan det perspektiv som dominerar samtliga säkerhetsaspekter, även om en del liberalism återfinns i synen på samarbete och kontroller som en effektiv metod. Dessa tycks dock vara ett rationellt verktyg som ökar NATO:s avkastning genom att främja deras styrka, makt, inflytande och egenintressen. Även om civila och politiska metoder såsom förebyggning, fredsbyggnad och diplomati omskrivs är dessa inte definierade och utgör en marginell del av strategin. Feministiska idéer om att involvera alla aspekter, områden och perspektiv i både synen på hot samt strategierna för att bemöta dessa är frånvarande hos NATO.

6. Slutdiskussion

Syftet med denna studie har varit att analysera i vilken utsträckning idéerna i Resolution 1325 framkommer i relation till andra synsätt i EU:s och NATO:s säkerhetsstrategier. För att syna denna effekt har jag granskat strategierna utifrån en realistisk, liberal och feministisk syn på fred och säkerhet där jag funnit en kombination av samtliga. Hos EU främst ett liberalt med desto mer realistiska och desto mindre feministiska inslag; hos NATO i största allmänhet realistiska tendenser med liberala fragment, dock utan ett feministiskt synsätt. Frågan är dock vad detta innebär för resolutionens förverkligande.

Mot bakgrund av aktörernas grundvärderingar och institutionella genuspolicy är det anmärkningsvärt med den begränsade uppmärksamheten av denna hållning i deras strategier. Båda aktörerna har uppgett att ett genusperspektiv ska inkluderas i samtliga uppdrag, varför det är märkligt att de ledande dokumenten för att utforma dessa uppdrag inte uttrycker detsamma. Hotanalysen är i största allmänhet avgränsad till militära hot och saknar koppling till inhemsk och samhällelig osäkerhet. Vidare syftar politiken till att beskydda det gemensamma europeiska samhället utifrån en kombination av realistiska och liberala metoder; såsom att maximera EU:s och NATO:s militära styrka och resurser, samt politisk-ekonomiska reformer. Hos båda aktörerna finns ett implicit hot gentemot stater som inte delar deras värderingar, vilket istället för att erbjuda skydd snarare hotar individer som befinner sig utanför deras förbund, framförallt för kvinnor vars osäkerhet ofta är påtaglig i instabila stater.

Syftet med Resolution 1325 var att förändra synen på säkerhet i politiken; att inkludera kvinnor som aktörer; ta hänsyn till deras behov av skydd från våld i hotanalysen; använda deras erfarenheter för att förebygga framtida utmaningar, och med denna samhällsförändring nå en hållbar internationell fred och säkerhet. Genom att lyfta en fråga som länge undgått på den internationella arenan – kvinnors undervärderade bidrag för att motverka krig och bygga fred – erkände FN den oupplösliga relationen mellan kvinnor, fred och säkerhet; att strukturell jämställdhet och social rättvisa är en grundfaktor för detta ändamål. Men värdet i detta faktum tycks ha gått förlorat. EU:s och NATO:s strategier promotar ett traditionellt militärt mellanstatligt säkerhetsarrangemang som bidrar till att upprätthålla ett patriarkat där ett genusperspektiv inte ryms. Detta bortser från hela syftet att inkludera alla aspekter av samhället i synen på hot, att skydda hela det globala samhället samt att respektera kvinnor som aktörer genom att inkludera deras perspektiv på samtliga områden och nivåer av säkerhetspolitiken.

Trots att utveckling och förebyggning omskrivs som effektiva är dessa metoder primitiva – de anses inte motverka de viktigaste hoten. Ändå problematiseras faktum att de flesta problem uppstår i instabila samhällen med sociala, politiska och kulturella brister. Att ett genusperspektiv i säkerhetspolitiken gagnar alla har därmed inte förståtts; endast med hänsyn till både mäns och kvinnors erfarenheter, synsätt och strategier är det möjligt att skapa stabila, rättvisa och inkluderande samhällen – vilket i sin tur reducerar uppkomsten av hot. Utan denna uppmärksamhet finns endast en begränsad och kortvarig chans av säkerhet, men aldrig potential för en internationell fred.

Frånvaron av Resolution 1325 är påtaglig och frågan jag ställer till EU och NATO är således; *säkerhet på vems villkor?* Tydligt är strategierna inte utformade för att garantera hela det globala samhällets säkerhet, snarare för att skydda aktörernas gemensamma territorium, värderingar och intressen. I mitt tycke verkar EU:s och NATO:s primära syfte vara att kontrollera säkerhetsomgivningen, stå beredda inför framtida utmaningar och upprätthålla en stark auktoritet gentemot omvärlden.

För att resolutionen ska uppfyllas krävs en omprövning av vilka hot som ska bekämpas och vart man ska tillsätta resurser. Osäkerheten slutar inte endast för att ett fredsavtal har slutits, människor fortsätter att utsättas för våld och hot i det vardagliga samhällslivet. Genom att fortsätta agera i en global ojämlikhet och bortse från nationella angelägenheter och strukturella hot i säkerhetspolitiken är det omöjligt att nå en hållbar internationell fred och säkerhet. Som inflytelsefulla aktörer på den internationella arenan är EU och NATO därför i behov av att på allvar ta på sig rollen som globala aktörer för fred och säkerhet genom att förebygga våld både på slagfältet och i hemmet. Säkerhetspolitiken behöver investera mer i social rättvisa; inte endast militär kraft. Resolution 1325 förverkligas först när den essentiella relationen mellan kvinnor, fred och säkerhet införlivas. Som Anwarul K. Chowdhury (2010), Säkerhetsrådets ambassadör när resolutionen antogs, påpekar;

*”The main question is not to make war safe for women,
but to structure peace in a way that there is no recurrence of war and conflict”*

7. Referenser

- Baylis, John (red.) (2002). *Strategy in the contemporary world: an introduction to strategic studies*. Oxford: Oxford University Press
- Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- EU (2003). *Ett säkert Europa i en bättre värld. En europeisk säkerhetsstrategi*. Bryssel. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIISV.pdf>
- EU (2007). *Lissabonfördraget. Om ändring av fördraget om Europeiska Unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen*. C306/01. Lissabon. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT>
- EU (2008). *Mainstreaming human rights and gender into European Security and Defence Policy. Compilation of relevant documents*. Bryssel. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://eeas.europa.eu/csdp/documents/pdf/news144_en.pdf
- EU (2008). *Rapport om genomförandet av EU:s säkerhetsstrategi. Att skapa säkerhet i en värld i förändring*. S407/08. Bryssel. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568SVC.pdf
- EU (2008). *Implementation of UNSCR 1325 as reinforced by UNSCR 1820 in the context of ESDP*. 15782/3/08. Bryssel. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://eeas.europa.eu/archives/features/features-working-women/working-with-women/docs/03-implementation-esdp_en.pdf
- EU (2010). *Indicators for the Comprehensive approach to the EU implementation of the United Nations Security Council Resolutions 1325 and 1820 on women, peace and security*. 11998/10. Bryssel. [Elektronisk]. Tillgänglig: https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/hr/news272.pdf
- Hagström, Lisa, Lagercrantz, Moa (2007). *European security politics – Peace, security and cooperation*. Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) – Swedish Section (www.ikff.se). Stockholm: Federativ Tryckeri AB. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://wilpf.smilla.li/wp-content/uploads/2012/09/2007_ESP_PeaceSecurityCooperation.pdf
- Hough, Peter (2013). *Understanding global security*. Third edition. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge
- Ignacio, Jesús, Ruiz, Gil (2012). *Women, NATO and the European Union*. Ministerio de Defensa. Cuadernos de estrategia. No. 157. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=3125888#ArticulosRevistas>
- Kronsell, Annica (2012). *Gender, sex, and the postnational defense: militarism and peacekeeping*. Oxford: Oxford University Press
- Lemay-Hébert, Nicolas (2014). *Research on Liberal Peacebuilding*. Academic Foresights. No. 12. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.academic-foresights.com/Liberal_Peacebuilding.pdf
- Lucarelli, Sonia (2002). *Peace and Democracy: the rediscovered link. The EU, NATO and the European System of Liberal-Democratic Security Communities*. NATO Euro-Atlantic Partnership Council Individual Research Fellowships 2000-2002 Programme. Final Report. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.nato.int/acad/fellow/00-02/Lucarelli%27s.pdf>
- NATO (2012). *Lisbon Summit Declaration*. Press Release 155. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm
- NATO (2010). *Strategic Concept For the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation. Active Engagement, Modern Defence*. Adopted by Heads of State

and Government in Lisbon. Lisbon. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

NATO (2008). *The North Atlantic Treaty (1949)*. Washington D.C. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm

NATO (2014). *Women, peace and security. NATO, UNSCR 1325 and related Resolutions*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_91091.htm

Newbrander, David R (2000). *Liberal Peace: A Dyad of Democracy and Economic Interdependence, Grounded in Agent Desires. The Monitor*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://web.wm.edu/so/monitor/issues/18-1/3-newbrander.pdf>

Ojanen, Hanna i Blavoukos, Spyros, Bourantonis, Dimitris (2010). *The EU Presence in International Organizations*. Routledge Advances in European Politics. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.cergu.gu.se/digitalAssets/1333/1333615_hanna-ojanen.pdf

Peoples, Columba & Vaughan-Williams, Nick (2015). *Critical security studies: an introduction*. Second edition. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge

Richmond, Oliver P. (2008). *Peace in international relations*. London: Routledge

Rönblom, Malin, Eduards, Maud (2008). *Genusperspektiv på statsvetenskap*. Högskoleverket. Kalmar: Lenanders Grafiska AB. [Elektronisk]. Tillgänglig: https://www.uk-ambetet.se/download/18.1ff6bf9c146adf4b496781/1404209607591/isbn_70-5+Genusperspektiv+på+statsvetenskap.pdf

Sheehan, Michael (2005). *International security: an analytical survey*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner

Sjoberg, Laura (2010). *Gender and International Security. Feminist Perspectives*. London: Routledge

UN (1945). *Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice*. San Francisco. [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>

UN (2000). *Resource requirements for implementation of the report of the Panel on United Nations Peace Operations*. A/55/507/Add.1. United Nations General Assembly. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.un.org/documents/ga/docs/55/a55507a1.pdf>

UN (1997). *Mainstreaming the gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system*. E/1997/100. Report of the Secretary General. Economic and Social Council. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.un.org/documents/ecosoc/docs/1997/e1997-66.htm>

UN. *United Nations Development Fund For Women (UNIFEM). Security Council Resolution 1325 Annotated and Explained*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.peacewomen.org/assets/file/BasicWPSDocs/annotated_1325.pdf

UN (2000). *United Nations Security Council Resolution 1325*. S/RES/1325. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/720/18/PDF/N0072018.pdf?OpenElement>

Willett, Susan (2010). *Introduction: Security Council Resolution 1325: Assessing the Impact on Women, Peace and Security*. International Peacekeeping, 17:2. Informa Ltd, London: Routledge. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13533311003625043>